СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVIII. Ч. 160. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 12 липня, 1930. VOL. XXXVIII. No. 160. Jersey City, N. J., Saturday, July 11, 1930. THREE CENTS.

СЕНАТ ПРОСИТЬ ПРЕЗИДЕНТА ТАЙНИХ ДОКУМЕНТІВ

ПОЛИШАЄ ЙОМУ ПИТАННЯ ЇХ ВИБОРУ.

ВАШИНҐТОН. — По довжезній дискусії над резолюцією сенатора Меккелера, на основі котрої президент Гувер мав би вперед предложити сенатови всі тайні документи, що відносяться до лондонської конференції, сенат майже одноголосно ухвалив компромісову резолюцію, котра просить президента предложити тайні документи, але тільки ті, яких предложення на його думку не противиться інтересам держави.

Ця поправка до резолюції Меккелера позбавляє резолюцію всякої вартости для опозиції, і тим самим являється повною невдачею противників лондонського договору. З огляду на те, що за цю резолюцію голосувало 53 сенаторів, а проти неї всього 4, прихильники президента набирають надії на остаточне потвердження договору.

СЛІДСТВО НАД КОМУНІЗМОМ.

НЮ ЙОРК. — Комітет палати послів конґресу, встановлений для розсліду комунізму в Злучених Державах, переносить свої переслухання з Вашинґтону до Ню Йорку.

Переслухання є вислідом резолюції нюйорського конґресмена Фиша, котрий знову виступив зі своєю резолюцією на основі сензаційних ревеляцій тодішнього, нині вже уступившого комішенера нюйорської поліції, Гвейлена. Проти ревеляцій Гвейлена й розулюції конґресмена Фиша виступив був дуже гостро другий нюйорський конґресмен, Ля Ґардія, закидуючи повну безцільність резолюції Фиша та дораджуючи конґресови не розводити над комунізмом пустого слідства, яке не може викрити нічого понад те, що вже відомо, а краще розвести акцію за допомогу для безробітних, бо така акція підорве большевизм більше ніж сто слідств. Конґрес ухвалив резолюцію Фиша, але визначив комітетови на кошти слідства всього 25,000 долярів. Комітет має право взивати свідків на слідство.

Комітет відбував свої засідання цілий місяць у Вашинґтоні. Проти сподівань ці переслухання не дали комітетови стільки розголосу, скільки сподівалися. Доперва як комітет перенісся до Ню Йорку, ґазети пишуть дещо більше про нього.

Між першими свідками, покликаними в Ню Йорку, є начальники публичних шкіл. Мають вони предложити комітетови дані про поширення большевицької пропаґанди в їх школах. Комітет теж домагається від них, щоби вони предложили йому комуністичні летючки як докази пропаґанди.

КОМУНІСТИ НА КАПІТАЛІСТИЧНІЙ РОБОТІ.

ТЕРІ ГОТ (Індіяна). — Урядники 11-го округа майнерської юнії видали публичну заяву, в котрій кажуть, що вони мають позитивні докази на те, що члени комуністичної партії роблять аґітацію серед майнерів у Бинкел, в стейті Індіяна, та пробують вдержати в юнії розділ.

Вилієм Ґрін, голова Американської Федерації Праці, ставав недавно перед конґресовим комітетом для розслідження комунізму у Вашинґтоні та заявив, що вуглеве підприємство Накса наймає комуністів для розбивання юнійного руху.

КОПАЛЬНЯНІ ПЕРЕГОВОРИ.

НЮ ЙОРК. — Останній день конференції представників юнії вуглевих робітників та властителів копалень угля, що тепер відбувається в Углевому Інституті, зробив враження, що властителі копалень не будуть добиватися обниження майнерської заплати, але будуть настоювати на поширення прав властителів в инших справах, як приміром щодо примусової арбітрації.

Головною спірною точкою між сторонами покищо була справа системи „чек-оф", цебто збирання юнійних оплат при виплаті робітничої заплати. Властителі не хочуть згодитися на систему „чек-оф", бо це буцімто справляє багато клопоту їх урядникам, але вони готові дозволити юніям ставити при касах виплати своїх урядників і збирати юнійні вкладки сейчас по виплаті.

Другою справою, за яку сторони сильно сперечаються, це справа старшинства при одержанню роботи. Майнери настають на право старшинства, а властителі не хочуть його признати. Майнерські представники стоять твердо на своїх домаганнях.

УКРАЇНСЬКА ГРЕКО-КАТ. ПАРОХІЯ В КАРНЕҐІ ВІДРИВАЄТЬСЯ ВІД РИМУ.

КАРНЕҐІ, ПА. — Українська греко-католицька парохія ім. св. Петра і Павла в Карнеґі постановила на своїх зборах дня 6. липня зірвати всякі звязки з епископом Богачевським і з Римом. З громадою пішов її парох, о. д-р Йосиф Жук, мітрат греко-католицької церкви.

На зборах промовляли оо. Жук, М. Підгорецький і Д. Кульматицький. Галя була переповнена. Ухвала про відлучення від Риму запала одноголосно.

Зараз у понеділок громада повідомила урядово епископа Богачевського й Рим про свою постанову.

ВАЖНЕ ДЛЯ ФІЛЯТЕЛІСТІВ.

В память славного еспанського маляря й рисівника, Франціска Ґої, видано прекрасну серію почтових марок, числом 12, по ціні 1, 2, 5, 10, 15, 20, 25, 30, 40 і 50 центавос та 1 пезети. Збирачі почтових марок (філятелісти) збогатять свої альбоми цими марками і вони стануть напевно великою прикрасою всяких філятелістичних збірок. Дістати ті марки можна по всіх торговлях, де продаються почтові значки.

РЕДАКТОР НА ДАЛЕКЕ ВІДДАЛЕННЯ.

Максим Ґоркий, славний російський письменник, став редактором на далеке віддалення. Він принявся редаґувати новий комуністичний журнал, присвячений життю „у капіталістичнім світі". Журнал має виходити в Москві, а Ґоркий має редаґувати його в Італії, де він майже постійно перебуває цілий рік.

ЦВИНТАР ІЗ ЧАСІВ НАПОЛЕОНА.

Недалеко Вильна, біля шляху Турґель-Радомин, був невеличкий цвинтар, про який між населенням ходили ріжні леґенди: говорилося, що це цвинтар з часів татарських нападів, литовсько-німецьких воєн то-що. Тепер у могилах на цьому цвинтарі найдено останки зброї вояків Наполеона і виявилося, що це цвинтар Наполеонової армії, яка, втікаючи з Москви 1812 року, похоронила там своїх вояків, замерзлих і вбитих підчас відвороту.

ЗБОЖЕВОЛІЛИЙ РОБІТНИК УБИВ ДВОЄ ЛЮДЕЙ.

У літниску Метіс Біч, Кве., сиділа одна визначна монтреальська пані в своїй хаті в вечер 26. червня і балакала з форменом від робітників в городі коло тамошнього готелю. Нараз вбіг до хати один робітник, що з якоїсь причини нагло збожеволів, стрілив з револьвера кілька разів до пані та до формена, вийшов на двір, набив знов револьвер, вернув і ще раз стрілив в голову вбитого формена, а відтак вийшов на двір і спокійно положився на траві та лежав, поки його не арештовано.

НЕДОЛЯ НАШОЇ ШКОЛИ.

Осінью 1929 р. громада села Лежанівки, пов. Грималів, внесла була декляраціï за введення у місцевій школі української мови навчання, тимбільше, що на 800 душ населення нема в Лежанівці ніяких Поляків, а є лише 2 родини латиïників, які тільки, як збаламучені, зачисляють себе до Поляків, але ними не є, бо по польськи зовсім говорити не вміють і не можуть. Тимчасом шкільна кураторія рішенням з 1. II. 1930 р. №8216/30 декляраціï ті відкинула тому, що нібито в Лежанівці нема 25 проц. Українців, бо так каже польська статистика з 1921 р., що є очевидно незгідне з правдою і перед війною була тут тільки українська школа. Рекурсу не внесено у тім пересвідченні, що Варшава те саме скаже, що Львів, отже шкода тратити час на писання рекурсів і оплату порта, — бо деклjараціями української школи боронити не можна. На це треба інших, радикальніших засобів.

НА ПОЛЬСЬКО-НІМЕЦЬКІМ КОРДОНІ.

Німецька преса гостро атакує польську пограничну сторожу за те, що недалеко Польніца польський тайний агент арештував німецького спортовця Балермана, який стояв біля кордону. Арештованого спортовця відвезено силою до польської вязниці і досі про нього нема ніяких відомостей.

ПОЛЬЩА КУПУЄ ПІДВОДНІ СУДНА.

На днях виготовили у Франції нове підводне судно для польської воєнної маринарки. Це вже третє судно, яке закупила Польща у Франції. Персонал цього судна складається з 4-ох старшин і 42 моряків.

МУРИНИ ПОМІЖ СОБОЮ.

Німецький журнал „Ді Бріке цур Гаймат" приносить таку вістку: Недалеко від Европи на західному побережі Африки лежить Портуґальська Ґвінея. Головною її пристанню є Вісао. Звідти недалеко, бо лише кілька годин їзди моторовим човном, лежить архіпеляг, якого найбільшим островом є остров Бубак. Там має свій осідок королева Муринів, Пампа. В своїй державі, що зветься Оранґо, є вона необмеженою володітелькою як світського так і духовного життя. Вона сама справляє уряд найвищого священика і короля. На острові панують жінки за її помічю. Всі мущини грають дуже підрядні ролі. Всяка власність належить жінці. Жінка дружиться з чоловіком лише на певний час. Кого вона собі вибере за чоловіка, перед того дверима ставить вечером миску рижу. Коли чоловік зїсть риж, то тим самим подружя вважається вже заключеним. Чи не рай? Тепер надійшла відомість, що королева Пампа попращалася з цим світом. Домородці повідомили про це портуґальські власти в Вірляма аж після похорону королевої. До того вони мали певні причини. По старому релігійному звичаю закували вони 5 мешканців держави живими і погребали їх разом з тілом королевої. Які вони муки перетерпіли, можна собі уявити. І це все діялося на Різдво в 1929 році, цебто в 20-столітті, так би сказати на периферії Европи.

ЯК ЗВАБИВ СОБІ ГОСТЕЙ ХИТРИЙ ГОТЕЛЬНИК.

На однім з азорських островів відбувалося вже від кількох літ чудо. Недалеко берега показувалися серед ночі русалки, плюскалися по воді й забавлялися ґейби в казці. Ця обставина звабила багато чужинців на майже опущений остров, на якому був окрім малої рибацької оселі один ліпший готель. Рибаки хотіли зловити бодай одну таку русалку, але коли лише наблизилися, то русалки лише засвистали і зникали. Люде зачали вже оминати те „нечисте" місце й хрестячись обходили його здалека. Але один молодий поліцай не боявся духів і русалок і одного разу, коли серед води гралися русалки, приплив до них прудким моторовим човном і виловив русалок. Показалося, що русалками були дівчата, яких наймив і посилав властитель готелю у воду, щоби привабити чужих гостей. Всі тішаться тепер на азорськім острові, а хитрий готельник сумує.

ЗАСУДИЛИ СОВІТСЬКИХ УРЯДНИКІВ ЗАОЧНО.

Найвищий суд совітського союза засудив заочно бувшого управителя торговлі кожухами в Парижи, Баітіна, і бувшого управителя торговлі деревом, Стромберга, тому, що вони відказалися повернути до совітського союза. Обох оскаржених засуджено за зраду й проголошено „поза законом". Їх майно сконфіскували.

УБИЙНИК З ЛІСАБОНИ УМОВО ХОРИЙ.

Убийника німецького посла в Лісабоні, Пеховського, узнали лікарі умово хорим із характеристичними ознаками манії переслідування.

ДЕ БУВ РАЙ?

Від довшого часу в центральній Монґолії працює наукова експедиція під проводом Роя Чепмена Андрюса, яка поставила собі за ціль відшукати місце, де мав бути рай, а радше, де жили первісні люди. Недалеко Монґолії найдено велике, досі невідоме озеро, біля якого відкрито кістяки первісних людей, найбільш зближених черепами до черепів малп. Околиця біля цього озера має найкращу й найбогатшу рослинність у цілій Азії, в лісах богато овочевих дерев і співучої пташні. Вчений Андрюс пише, що ця околиця це справжній рай, у якому можна жити, не працюючи. Тепер цей рай окружений оселями, де живуть цілі ватаги бандитів, які нічого не роблять, тільки займаються ловами і нападають на Европейців, котрі намагаються вигнати їх із цього раю.

ЗГОРІЛИ ВІЙСЬКОВІ МАГАЗИНИ.

У Торуні згорів до тла цілий 2-поверховий будинок, у якім були мундурово-санітарні маґазини. Було там матеріялів на кілька міліонів зол. Згоріли авта, кільканацять санітарних возів, дуже богато одностроїв, білля, полевих кухонь, дезінфекторів, санітарного приладдя, ліків і т. д.

ПРИСУД ПОЛЬСЬКИХ СТАРШИН.

Найвищий військовий суд розглядав справу надужить у військовім картоґрафічнім інституті у Варшаві, яких там допускалися в рр. 1923—5. Кільканацятьох офіцирів засудили на кару від 10 днів арешту до 4 років тюрми. Справу ген. бриг. Язьвінського, що був також вмішаний у цю аферу, розглядатимуть окремо в ґенеральськім комплеті.

БОГОХУЛЬНА ПЕСА ПРИЧИНОЮ СКАНДАЛУ.

На днях у віденськім народнім театрі виставлено песу Вальтера Газенклевера п. з. „Подружа звязуються в небі". Між героями песи виступав і Бог, якого представлено в досить гумористичнім характері. Ролю Бога грав артист Некман. Після першої дії присутний комісар поліції заявив, що песа зневажає релігійні почування публики і що внесе скаргу на дирекцію театру за богохульство і деморалізацію публики. Директор театру казав артистам відограти песу до кінця, а другого дня поліція справді внесла на дирекцію театру судову скаргу. Песа ця, це сатира на шлюби і подружу вірність та оборона вільної любови.

МОНАРХІСТИ ПІДЛОЖИЛИ БОМБУ ДО РАДЯНСЬКОГО ПОСОЛЬСТВА

ВАРШАВА (Польща). — Можна вважати, що справа підложення бомби до радянського посольства в Варшаві 27 квітня б. р. тепер остаточно виснилася. В Юґославії арештовано одного російського монархіста, якого запідоэрено в організації замаху на радянське посольство.

Арештований відомий російський монархіст, який довгий час жив у Варшаві, але негайно після виявлення бомби в радянському посольстві виїхав з Польщі. Польська прокуратура післала до Юґославії свого представника, який там має перевести відповідне слідство. Призвища арештованого влада не виявляє. Тепер ідуть переговори між польським та юґославянським правительствами про видачу Польщі арештованого.

МОСКВА БЕЗ ГОРОДИНИ.

МОСКВА (СССР). — „Робітнича Ґазета" містить велику алярмуючу статтю з приводу того, що населення Москви не має до споживання городини. Ґазета звертає увагу на „злочинне поведення" в цій справі московської центральної кооперативи, яка має постачати населенню городину.

Ґазета каже, що не зважаючи на те, що за перших пять днів липня до Москви привезено 1,700 тон городини, населення для свого споживання не дістало нічого. Причина цьому та, що наладовані ваґони з зелениною залишаються на стації по кілька днів невиладуваними, а потім зеленина ще кілька днів лишається на відкритому повітрі на плятформі, після чого вона псується так, що вже не годиться до споживання.

Населенню доводиться довгі години вистоювати в черзі біля державних кооперативних склепів, щоби, зрештою нічого не діставши, йти купувати зеленину в приватних продавців, переплачуючи їм, проти державних цін, від пяти до 12 разів. Це такі наслідки знищення приватної торговлі та большевицької соціялізації.

АНҐЛІЯ ВИННА.

ЛОНДОН (Анґлія). — В телеґрамі з Женеви ґазета „Дейлі Телеґраф" повідомляє, що мандатна комісія Ліґи Націй прийшла до висновку, що в жидівському погромі в Палестині завинила Анґлія, бо вона не мала там досить своєї поліції та війська, щоби не допустити до погрому. Комісія підкреслила те, що аґітація серед Арабів проти Жидів провадилася довший час. Справа „Стіни Плачу" була лише останною краплею, яка безпосередно викликала погром.

Анґлія мала досить часу побільшити свої сили в Палестині, щоби не допустити до погрому, але вона того не зробила своєчасно.

ФРАНЦІЯ ПЕРЕД КРІЗОЮ ПРАВИТЕЛЬСТВА.

ПАРИЖ (Франція). — Останніми днями кабінет міністерів піддають острій критиці та нападають на кождому засіданню парляменту. Кожна пропозиція правительства стрічається з гарячою критикою зі сторони лівих депутатів парляменту на чолі з Блюмом.

Здається, що лише трудноще в підшуканню нового премієра на місце Тарде часами ратують правительство від упадку. Коли правительство не буде повалене за цих кілька днів, які ще лишилися до закінчення сесії парляменту, то йому доведеться витримати ще багато тяжких нападів зі сторони опозиції.

ВІЙНА В ЕВРОПІ ТЕПЕР НЕМОЖЛИВА.

ПАРИЖ (Франція). — Міністер справ закордонних Бріян заявив у парляментарній комісії справ закордонних, що тепер війна в Европі неможлива й не бажана. Щоби поліпшити відносини з Італією, Франція має спинити будову нових воєнних кораблів на шість місяців, про що буде повідомлена Італія.

За той час Бріян сподівається дійти до якогось порозуміння між Францією та Італією. Заяву Бріяна принято з задоволенням і з надією, що відносини між цими двома сусідами можуть скоро поліпшитися.

ЗГИНУЛО 151 МАЙНЕРІВ.

НОЙРОДЕ (Німеччина). — Остаточно виснилося, що підчас вибуху ґазу в копальнях угля загинуло 151 майнерів. На місці страшної катастрофи відбуваються жахливі сцени, коли рідні загинувших приходять, щоби довідатися про своїх кормильців.

З великим трудом удалося вратувати 130 майнерів, які працювали в сусідній копальні, що також була ушкоджена вибухом.

БОРОТЬБА З БАНДИТАМИ В КИТАЮ.

ШАНҐГАЙ (Китай). — Леґкі воєнні кораблі американські, анґлійські та японські почали спільну патрульку на ріці Янґтзе, щоб охоронити чужинецькі пароплави від нападу на них ріжних грабіжницьких та комуністичних банд. Останніми часами мародерство в невеликих портах на ріці та напади на чужинецькі кораблі надзвичайно поширились, а сама китайська влада не встані боротися з ними.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи", Montgomery 498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ФОРДОВА БОМБА.

З Европи доносять про протести, які европейські капіталісти підносять проти наміру Міжнародного Робітничого Бюра студіювати дійсну заплату по ріжних европейських краях. Почин до розсліду дав американський „автомобілевий король" Генрі Форд, котрі має автомобілеві фабрики в: Манчестері, в Англії; Берліні, в Німеччині; Гельсінгфорсі, в Фінляндії; Варшаві, в Польщі; Істамбулі, в Туреччині та ще в кількох других містах. Коже Форд, що його слідство має на ціли завести для робітників сих фабрик умови праці, подібні до тих умов, які мають робітники в фабриках Форда в Америці.

Проти сього власне протестують европейські фабриканти. Вони бояться агітації за піднесення робітничої заплати. Форд знова знає, що й таке слідство, і протести европейських підприємств і його наміри завести „американську життєву стопу" в Европі зроблять йому в Европі такий саме добрий розголос, як свого часу зробила була йому в Америці проголошена ним засада, що в його фабриці ніхто не має менше як 5 долярів у день.

Европейські капіталісти в своїх виступах проти Форда забули на один бік справи, а саме на стан робітників у фабриках Форда. Форд говорить, що він хотівби дати европейським робітникам у своїх фабриках таку життєву стопу, яку мають американські робітники в його фабриках в Америці, коли вони побирають по 7 долярів у день. Се моглоби зробити враження, що всі Фордові робітники справді дістають що найменче 7 долярів у день. Тимчасом сього зовсім нема. Недавні обчислення Федерального бюра робітничої статистики показують, що пересічний заробок робітника, батька родини з 4 або 5 осіб, виносить у Форда 1,711 долярів. Значить, тут до зарібку 7 долярів у день ще далеко, бо навіть при 300 робучих днях у році зарібок повиненби виносити 2,100 долярів.

Колиж тепер ще взяти під увагу, що після обчислень урядових бюр навіть 7 долярів у день ще не вистарчає на здоровий і гідний прожиток для робітничої сімї з 5 осіб, то вийде, що Форд краще зробивби, якби він, заким возьметься підносити робітничу стопу в Европі, пригадав собі на засаду: **добрі діла треба починати робити дома.**

Лев Ясінчук.

ГАЛИЦЬКІ ОБРАЗКИ.

Слабе „моцарство". — Терпне в пятах. — Чи договори вічні. — Страх перед Україною. — Поржавіле оружя. — Обвинувачують уряд. — Казка про перстень. — Сердечні відносини. — Чемне поведення. — Симулянти. — Несимпатична робота симпатичних хлопців. — Свіжа традиція. — Поклін героям. — Чорноморські зухи. — Приклади особлившої опіки. — Силувана пчихавка. — Небезпека від українських авт. — Тернистий шлях освітника. — Вислід збірного зусилля. — Месть на хрестах. — „Минеться".

Беручи під увагу Польщу (лихоб нею займалося...), зауважуємо, що світ якось дивно ведеться. Або він, так мало умний, або він правиться іншими засадами, ніж би собі дехто бажав...

В нас втовкмачується кожній дитині в голову про „моцарствову" потугу Польщі, а заграниця видно того чи не знає, чи не добачує, чи не може зрозуміти. Ми вправді живемо в „моцарстві", але всеж таки докучлива скрута дається кожному в знаки. „Нерозумом" заграниці в нас обурені всі польські круги. І слушно. Уявіть собі: незабаром мають наступити в Ню Йорку емісії нових позичок на 450 міліонів долярів. Мають дістати позичку Німці, Мадяри, Греція, Туреччина, ба навіть місто Антверпія, а Польщі в тому списку нема... Може не старалася? Навпаки: всі познаки вказують, що старалася, але чомусь не дали. Крайчик заслони відкриває т. зв. американський фінансовий дорадник, Чарлз С. Дюі, якого запросили на три роки на дорадника польського уряду у фінансових справах на підставі договору з тими капіталістами, які дали попередню позичку. Цей то дорадник каже, що задля добуття нової заграничної позички повинна Польща занехати через якийсь час державні інвестиції, щоб уможливити перехід частини суспільного капіталу до приватного господарства. Друга умова, це зменшення податкових тягарів, щоби приватний промисл і торговля скріплювалися оборотовим капіталом. Одним словом, Дюі чомусь не довіряє польському державному промислові, чомусь не довіряє польському державному промислові, чомусь не доцінює державних інвестицій, не зважаючи на те, що вони призначені головно на оборону „моцарства": на військо, військовий промисл і поліцію. Має щось трохи й слушности Дюі; але, на жаль, він щойно тоді це говорить, коли кінчаються його умовлені три роки, по яких, здається, його місія в Польщі покінчиться.

Чи ви собі там, за далеким морем, уявляете, що то булоби, якби так Польща послухала Дюі й не робила таких „поплатних" державних інвестицій... бо нам аж шкіра терпне... Французи, яких від співання похвальних гимнів десять літ на честь Польщі трохи горла розболіли, забирають 30. червня ц. р. останнього свого жовніра з німецької надренської території. Оставші вірні французькі приятелі Польщі пишуть, що „до трох місяців по відході останього французького жовніра з Німеччини ця Німеччина піде війною на Польщу за поправу границь на... сході". Ми не такі палкі, як Французи, то думаємо собі: може то не станеться таки якраз за три місяці; щось воно може й протягнеться. На всякий випадок: 30. червня 1930 р. це епохальний день у дальших наслідках навіть для нас!

Щось воно дійсно з тими границями не так ясно. Недавно гостював у Польщі італійський міністер, **Гранді.** Його тут витали, годували — як гостя. А він, притиснений одним журналістом, щоби висловився про тревалість міжнародніх договорів, отщо ляпнув: каже — договорів я не уважаю **вічними,** хоч бажав би, щоби були тревалими. (Щось так, як колись говорив німецький канцлер: договори — це шматок паперу). І що це значить? У нас ломлять собі над цим голови. Він бажав би, щоби договори були тревалими... Що-то значить „бажав би"... А коли історія не піде по його бажанню...

А вже прямо страшні речи принесли деякі „народові" польські газети. Вони кажуть, що Німеччині треба конечно ослаблення Польщі, що треба Польщу або знищити, або держати її в шаху. А чим хоче це Німеччина зробити? — **Створенням української держави.** Кажуть, що до війни ролю „кліщів" для Польщі (якої не було — авт.) сповняла Австрія й Росія, а тепер мали би бути такими кліщами Німеччина й Україна. Вони (певно слушно) передбачають, що „заняття частини земель, які **сьогодня** належать до Польщі, відібрало би тій Польщі загалом характер „моцарства", а оскільки повстала би (українська держава — авт.) поза теперішними границями Польщі, створилась би постійна небезпека, що відірвуться з часом **польські**(!) землі, заселені **частинно** (!) Українцями (в оригінале — „русинами")".

Ця незавидна будучність вкладає Полякам одно старе (тому дещо приржавіле) оружя в руки; а саме: накликається свою суспільність та уряд зробити те, „що лежить у їх спроможности, аби населення полудневo-східних воєвідств (себто українських — авт.) **стопити** (!) з населенням решти Польщі в одноцільну брилу, а самій думці творення української держави, через кого би то не було, протиставитися цілою державною силою". При цьому сильно обвинувачується уряд, що немов би то він ішов тим „русинам" на руку, бо **„толерує** (отже лише толерує — авт.) урядників, суддів, учителів-сепаратистів, що ділають проти приналежности полудневo-східних земель до Польщі". „Шкільна політика — на думку обвинителів — довела до того, що в польських гімназіях заведено обовязкову науку **руської** мови" (якої ніде не вчать — авт.) Закидається урядові „українізування Волині, яка ніколи не була українською"; хоч треба стати в обороні слушности й сказати, що уряд тут нічого не винуватий: прямо Волинь протерла очі зі сну, ну, тай сусідство з Галичиною дещо входить тут у гру. Обвинувачується польський уряд навіть у тому, що „тисячі польських кольоністів, позбавлених опіки й піддержки, тікають на захід, в наслідок чого щораз більші простори землі переходять з польських рук у руські". Згідно з правдою — треба знову станути в обороні польського уряду. Що він тому винен, що польський кольоніст, „якийсь там славний поборник голодуючої української армії, не хоче на полі робити, або що через якесь лихо горить хутір за хутором. Про недостачу піддержки — навіть нема мови. Чиж уряд не створив „стшельца", чи не дав кольоністам крісів, якими вони нападають безборонне населення, розбивають українські організації та намагаються сіяти організаційний розлом, а бодай пострах!... Це прямо якісь невідомі сили правлять світом...

Щож ми, Українці, на те?

Ми собі своє. Будуємо запопадливо своє життя на всіх усюдах, консеквентно та всесторонно. Є така казочка, що могучий, а мудрий цар Соломон прикликав був раз славного золотника й велів йому зробити для нього такий перстень, щоби цар у найбільшій веселости засмутився, а в найбільшій гризоті потішився. І мучився золотар у думках, бо цар загрозив смертю, коли до трох днів не буде готового перстеня. Зробив золотар звичайний перстень і написав на ньому якимсь там письмом: „минеться". Прийшов з тим до царя і так вияснив йому значіння того перстеня: коли тобі, царю, буде весело, поглянь на перстень і засмутишся, а коли буде сумно, недобре — поглянь на перстень і потішишся, бо в одному й другому випадку нагадаєш собі, що це „минеться". Так і ми собі нагадуємо про такий перстень.

(Конець буде).

СЛУЖАТЬ ЧУЖОМУ КАПІТАЛОВИ.

Московські наймити в Америці частенько тикають пальцем на те, що, мовляв, дивіться, як про розвиток нашої індустрії пишуть навіть такі „буржуазні" кореспонденти, як Дюранті в Москві. Та ми знаємо, чому **Дюранті так пише,** а не інакше, бо колиб **він так не писав, то зовсім не писав би з Москви,** як уже не пише німецький кореспондент Павль Шефер та ціла низка инших.

Ось тут ми подамо, що пише про „успіхи" комуністів та нафтова фірма, з якою большевики працюють у спілці. Отже „Роял Доч Компані" в свойому рапорті за 1929 рік, який щойно вийшов з друку й призначений лише для своїх шеровців, на сторінці 22-й говорить: „Продукція нафти в Росії в 1916 році була 9,862,000 тон, а в 1929 році 14,256,484 тон. (Збільшилася на 45% — Ред.). Голяндська Східна Індія збільшила свою продукцію з 1,885,619 тон в 1916 році до 4,746,426 тон. (Збільшення на 180% — Ред.)."

Далі цей звіт говорить дослівно: „Приймаючи на увагу, що зроблено в инших державах, висліди, які осягнув Радянський Уряд з його багатими нафтовими полями, є дуже мізерні (ар вері пур)".

На закінчення цей рапорт про господарку большевиків говорить, що, „не зважаючи на конфіскацію всього приватного майна, засобів продукції й грошей, большевики зробили далеко менше ніж праватні підприємства в инших країнах. Коли вони вивозять нафту за кордон, то лише тому, що в дуже незначнім степені задовольняють внутрішні потреби Росії".

А щоби читачам не здавалося, що це говорять капіталісти-вороги большевицького уряду, то ми подамо, що в рапорті цієї самої компанії за 1928 рік, на сторінці 13 і 14, розповідається про умову, заключену між комуністичним урядом та цією компанією в справі спільної продажі нафти на міжнародному ринкові. Там ясно сказано, що большевики визнали права на одержання сплати за сконфісковане майно всіми бувшими власниками тих нафтових підприємств, з яких большевики будуть продавати нафту за кордоном.

Щоби закрити цей поворот приватної власности міліонерам нафтовикам, навіть Росіянам, таким як Нобель та брати Манташови, большевики умовилися з Роял Доч Компані робити так: Формально вони продають свою нафту Роял Доч Компані по риночній ціні, а фактично одержують за неї менше на 5%, які компанія виплачує бувшим власникам нафтових підприємств.

Отже, як бачимо, це не те, що пишуть кореспонденти з Москви, або що заявляють комуністи в своїх часописах та комуністичні лідери говорять для своїх підданих партійців. Це звичайнісенька признання приватної власности, але не для бідного трудящогося народу, а для міліонерів-нафтовиків, які зробили свої міліони на такій самій експльоатації трудящихся мас Росії, яку тепер там ведуть большевики.

Звичайно московські платні агенти в Европі й в Америці не можуть зрозуміти такої Сталінської „аритметики", а тому вони щиро вірять, що, скажемо, коли з уторгованих большевиками за „народну" чи там „державну" нафту ста міліонів долярів вони заплатять пять міліонів бувшим властникам нафтових підприємств, то це не буде визнання приватної власности й виплатою компенсації бувшим власникам за „сконфісковане" в них майно, а будуть називати це „комуністичною соціялізацією". Отак лідери комуністів дурять та водять за ніс тих, що не можуть довідатися про їх таємні дороги з капіталістами й світовою буржуазією; а звичайно ті, що служать у большевиків мусять „малчать і не разсуждать", а писати, пропагувати й говорити лише те, що їм наказує Москва.

Ще глупіше й наївніше від віри в те, що голосять большевики, вірити, що хижаки світового капіталу торгують, пертрактують, дають навіть позички большевикам, учать їх, як господарити, не маючи за це таких компенсацій від них, про які, як ось в даному разі, можна довідатися лише випадково. З того часу, як большевики почали свої „торговельні звязки" з капіталістичним світом, вони все більше та більше робляться лише відпоручниками світового капіталу, який все тіснішими путами обмотує свою нову кольонію, котра ще покищо зветься Радянський Союз. Сталін і всі його прибічники давно вже стали лише підручниками та довіреними світового капіталу в бувшій Росії, й то того капіталу, що найбільше брутальний, хижацький, який іде в кольонії, щоби звідти тягнути соки для збогачення своєї метрополії.

В. Свербивус.

ПЕРШІ УКРАЇНЦІ В АМЕРИЦІ.

(Оповідание).

(1)

Майже всі винаходи, які є великим добродійством для цілого людства, мають також, кажучи з німецька, свій тінистий бік. Для тисячів є вони добродійством, для деяких одиниць згубою. Для населення міста, яке не має власної води, або бере воду з керниць, викопаних в місті, великим добродійством є водопроводи, які здорову воду доводять до кождої хати, до кождого мешкання. Люди не лиш мають велику вигоду меншим коштом, але й щезають деякі хороби, як приміром черевний тиф. Хоч загал населення міста благословить ті водопроводи, є в місті також такі, що проклинають се добродійство. Проклинають їх всі водоноси, бо вони тратять зарібки та йдуть у ряди голодуючих безробтних; проклинають боднарі, бо в місті вже непотрібні коновки і бочки на воду.

Подібним добродієм людства є залізниця. Міліони благословлять сей винахід, — деякі одиниці проклинають. Кождий новий залізничий шлях підтинає, або й руйнує не лиш поодиноких людей, але й деякі вітки торговлі, деякі промисли, деколи й цілі оселі. Такою, залізницею зруйнованою оселею, було місточко Д... в Галичині, яка тоді була провінцією австрійського цісаря.

Місточко Д... було, як і инші малі міста Галичини, оселею полу-рільничою. Кождий міщанин був одночасно рільником і ремісником, або купцем. Як би народ в Д... був обмежений тільки на доходи з землі, то невеликі булиби там гаразди. Таких, що мали більші господарства, мож було почислити на пальцях одної руки. Загал був на землю бідний: три-два морги або лише город коло хати. Ще заки Галичина прийшла до Австрії, головним жерелом зарібків міщан в Д... була, не так їх власна земля, як торговля і ремесло. В Д... перехрещувалися торговельні шляхи, місточко було дуже наручним і вигідним місцем постою для купецьких валок і взагалі для всяких транспортів. Міщани використували се, беручися самі до торговлі і розсилаючи на всі сторони краю свої вироби: кушнірські, римарські і шевські.

В перших роках по прилученню Галичини до Австрії, господарське життя в Д... не змінилося. Прийшли нові податки, але було чим платити. Міщани жили своїм давним життєм і по давньому побільшали свої, в скринях заховані ощадности. Ніхто не журився чим вивінує доньку, яку відумерщину полишить синови.

Все те змінилося, коли прийшла залізниця. Перші потерпіли найбідніщі. До тої пори вони всі заробляли фірманками. Кождий купець в Д... і в околици знав, що товар, який треба було перевезти, деколи з одного кінця краю на другий, найбезпечніше передати міщанинови з Д..., бо то люди бувалі, досвідні і чесні. Коли прийшла залізниця, про такого кінного експедитора ніхто вже й не думав. Втративши змогу заробляти фірманками, бідаки повипродували коні, проїли їх, та опинилися в нужді.

Другими з черги були цибулярі. В Д... збіжа сіяли хіба тільки найбільші богачі, що мали забагато поля. Загал садив майже виключно цибулю. В осени міщани вантажили цибулю на вози, розвозили її по цілім краю і вертали домів з грубим зарібком. Тепер залізниця стала привозити цибулю з усіх усюдів. Казали, що й з Угорщини цілими вагонами. Залізниця розвозила ту цибулю по цілім краю. Хоч до якого місточка приїхав цибуляр з Д..., то своєї праці не міг продати з таким зиском, як раньше. Бувало, що ... цілком не продав і привіз назад, бо до якого місточка приїхав, то крамарі сказали йому, що цибулю вже мають: Купили від гуртівника, що спровадив її залізницею і дав дешевше. Знов одно жерело приходів міщан в Д... висохло. Хто садив цибулю, той садив її вже не на продаж, а для власного ужитку.

Ще якийсь час держалися кушнірі і шевці. Вони свій товар виробляли масово і цілими возами приставляли його на всі ярмарки, та з добрим зиском продавали. Залізниця, що підтяла ярмарки, зарізала кушнірів і шевців місточка Д... Розпущені майстрами челядники лишилися без зарібків. Самі майстри зїдали поволи свій покладний гріш та стурбовані питали один одного: „З чого будуть жити наші діти?"

Найбільшими богачами в Д... були: швець Іван Мороз і кушнір Клим Коцюба. Оба мали не лиш по пятьдесять моргів поля і свої реміснічі варстати. Найобильнійшими жерелами їх доходів були заїздні доми з шинками. Заїзд одного був по однім боці торговиці при шляху, що прорізував місто і ...ов край торговиці; заїзд другого, по другім боці. Купці, що приїздили до міста, або лише в переїзді попасали, заїздили як не до Мороза, то до Коцюби. Жнивами для обох був кождий торговий день. Залізниця зробила, що ті жерела приходів Мороза і Коцюби майже висохли. Подальші купці до місточка вже не приїздили, в переїзді не задержувалися. Ті селяни з околичних сіл, що приїздили на торг, до заїздів не поступали, бо зі своїми фірами стояли по торговици.

Коцюба і Мороз не потребували питати: „з чого будуть жити наші діти?", хоч було їх чимало. Оба неначе пронюхали, якого збитка зробить їм колись залізниця, отже свої діти висилали до шкіл, полишаючи на господарстві лише по одній дитині. Мороз мав шість синів і одну доньку. Пять синів вивчив на професорів, лікарів і адвокатів, доньку видав за священика. Дома лишив наймолодшого сина Стефана, записуючи йому в завіщанню ввесь недвижимий маєток з цілим господарським інвентарем. У Коцюби зародили дівчата. Доньок мав аж сім і одного сина. Сина вивчив на професора, шість доньок вивінував грішми, віддаючи їх за державних урядників і священиків. Сему доньку, Настю лишив дома, призначивши для неї свій недвижимий маєток разом з живим і мертвим господарським інвентарем.

(Дальше буде).

В БЕЗКОНЕЧНІЙ ЧЕРЗІ.

ЗДОГАДНІ ЧЛЕНИ УВО ПЕРЕД СУДОМ.

Дня 12. червня зізнавав пшодовнік слідчої служби Тадей Дембіцький. Він широко оповідає, як арештовано обв. Біду перед „Маслосоюзом" при вул. Зиблікевича у хвилині, коли він виходив з одною панною на прохід. Свідок твердить, що Біда добровільно признався до приналежности до УВО, що він присягав на площі св. Юра і що мав наказ УВО убити комісаря Федунішина та що він продавав портрети Басарабової на цілі УВО. Наказ виконати замах на „Східні Торги" дістав Біда від Попадюка, а у виконанні цього замаху помагав Терещук і Вацик, яких Біда пізнав по фотографіях підчас поліційного слідства. Коли Біда залишив у кімнаті „Східних Торгів" валізу із екразитом, то просив Ротівну: „Нех пані кладзє валізен острожнє, бо там єст шкло" і Ротівна в добрій вірі обережно положила валізу під столом.

Свідок твердить, що Біда зразу не признавався до того, що він носив валізу на „Східні Торги", але одного дня, коли Біду відвозили на вул. Кохановського до реставрації Матиса, то свідок, ведучи Біду попід руку, просив ласкаво: „Пане Ромцю! Скажіть мені нарешті, як ця валізка з екразитом залізла до бюра „Східних Торгів".

Тоді Біда усміхнувся і сказав: „Ну, Тадзю, сьогодні тобі розповім усе, як було!" Свідок дав йому папір і Біда списав на папері своє зізнання, яке тепер „пан Тадзьо" предкладає трибуналові.

Обв. Біда признає, що він писав це зізнання власноручно.

Предс. триб.: Чи Біда признався до всього добровільно, чи ви може його так трохи „покалатали"? Бо вони всі скаржаться, що ви їх били.

Свідок: Ні, ні! Ми нікого не били і не вживали ніякого насильства.

На запит прокуратора свідок зізнає, що обв. Біда признався, як одного разу слідив за комісарем Федунішином і міг його дуже легко вбити, бо Федунішин ішов вулицею зовсім пяний. Комісар Федунішин заперечував потім, що він колись був пяний.

Далі оборонець д-р Ганкевич кількома питаннями примушує свідка признати, що „шпіонські книжки", які найдено в обв. Біди, це книжки видані легально в Польщі видавництвом „Руй" і що кожний читач може їх купити по 30 сотиків та що за це ще не мусить сидіти в арешті.

Завдяки д-р Ганкевичеві виявляється, що „Таємніце шпеґовства", сконфісковані в Біди, не такі то таємничі ані небезпечні, як це здається поліції.

Після цього свідок, заатакований питаннями обор. д-ра Ганкевича, признає, що обв. Біда виконував в УВО другорядну ролю, виконував тільки накази других і навіть заступав таку скромну особу, як п. Клішівна із „Червоної Калини" у справі переношення зброї.

Радн. Ангельський випитує свідка про книжки, сконфісковані в обвинувачених, та чи У. В. О. має на меті шпіонажу. Свідок відповідає, що УВО веде також шпіонську акцію в користь ворогів Польщі, бо в кожного члена УВО стрічається шпіонські книжки.

Оборонець д-р Ганкевич: Пане Дембіцький! Як це воно сталося, що обв. Біда так заприязнився з вами, що ви говорили собі через „Ромцю" і „Тадзю"?

Свідок: То тільки Бог знає, чому всі арештовані мене люблять.

Д-р Ганкевич: Чи ви знали Біду перед арештуванням?

Свідок: Я знав, що він є членом УВО, але особисто ми не зналися.

Д-р Ганкевич: Але пан Біда мусів вам подобатись, коли ви з ним так прителювали?

Свідок: Я признаюся, що всі обвинувачені члени УВО мені дуже подобалися, але мені не подобається їх робота проти Польщі. (На салі голосний сміх).

Д-р Старосольський, опираючись на зізнаннях свідка просить предсідника ствердити й запротоколувати, що поліція виконує при слідстві ті функції, які належать до слідчого судді, замісць поробити тільки запити, як матеріял для слідчого судді. Предс. триб. довго опирається, оборонець д-р Старосольський починає хвилюватися і з патосом аргументує слушність своїх домагань. Пред. триб. радить „успокоїтись і не денервуватись", а вкінці приймає внесок оборонця, який підкреслює ще раз важність розмежування функцій поліції і слідчого суду та заявляє, що тому хвилювався, бо ця справа його болить віддавна і її треба раз видвигнути.

На запит д-ра Шухевича обв. Біда вияснює, що він признався до членства УВО тоді, коли побачив, що поліція і так вже все знає про нього від інших арештованих. Обв. Біда потверджує, що свідок відносився до нього добре, але інші учасники слідства уживали насильств і хитрощів.

Свід. Дембіцький попадає в крайнє зденервування і червоніючи та вимахуючи руками, кличе: „То все брехня! Поліція не вживала супроти обвинувачених ніяких репресій ні хитрощів!"

Предсідник триб. успокоює свідка, після чого обв. Біда заперечує, що він мав убити Феуднішина, але твердить, що він, як член УВО, тільки інтересувався всіми комісарями поліції, знав їх, бачив Федунішина раз пяним, „але хіба комісар не може бути пяний?" — питає Біда, а публика сміється. Свід. Дембіцький твердить, що обв. Біда з наказу Попадюка мав убити Федунішина.

Обв. Біда хотів ратувати товаришів від біди.

На запит прок. Ліпша, чому Біда признався у писанім зізнанню до того, що він ніс на „Східні Торги" валізу з екразитом, а тепер відкликує, обв. Біда відповідає: „Я признався до вини тому, бо переконавшись, що поліція знає про мою приналежність до УВО; я рішився відвернути увагу поліції від інших членів УВО, які лишились на волі, і писав, що це я носив валізку з бомбами, хоч це неправда. Зрештою, була така ситуація, що колиб я не признався, то будуть бити, і я міг або взяти вину на себе, або зрадити вільних товаришів. Тоді я рішився написати, що це я сам носив валізу з бомбами, щоби свої зізнання відкликати в суді. „Тут свідки говорили, що я був на „Східних Торгах" у ясним убранні, а я все носив темне убрання, то якої дідьчої матері я мав переодягатися в ясне?". — кінчить з гумором Біда.

Обв. Біда: Ви, пане свідох, знали мене перед арештуванням, а чи ви знали, що я їздив до Городка Ягайлонського і чому?

Свідок: То пана ніц не обходзі! (На салі сміх).

Вязничні лікарі говорять про катування вязнів.

Після перерви зізнавав д-р Ящуровський, який зараз після вибуху був лікарем поліційного арешту у Львові. Свідок твердить, що до нього не зголошувався жаден з обвинувачених як хорий чи побитий і що поліція відносилася до вязнів дуже лагідно й тактовно. Оборонці виказують, що свідок, як лікар, у слідчого судді зізнавав, що обвинувачені зголошувались до нього та що вони плювали кровю. Свідок твердить, що вязні часто „симулюють плювання кровю".

Обв. Кульчицький ствержує, що свідок д-р Ящуровський лікував його і ствердив плювання кровю.

Свід. д-р Гайсік зізнає: Двох обвинувачених, Махницький і Кирилюк скаржились йому, що були побиті поліцією; Махницький мав ушкоджене вухо, горячку, а Кирилюк скаржився, що його били по пятах, але при лікарських оглядинах ніяких знаків биття ні ран не стверджено.

Свід. д-р Верницький, лікар поліційних арештів, зізнає, що оглядав усіх обвинувачених і в жовтні 1929 р. не сконстатував жадних слідів побоїв, а поліція трактувала вязнів „дуже чемно".

Але після атаки д-ра Шухевича свідок признається, що він не оглядав обвинувачених на цілім тілі, тому не знає, чи їх били, бо оглядав тільки ту часть тіла, яка хвилево в обвинуваченого була хора.

Свід. д-р Шенкер твердить, що ніхто з обвинувачених на побої йому не скаржився, а лікуючи Тараса Крушельницького, не ствердив у нього жадної поважної хороби, хоч він перед арештуванням був хорий на запалення суставів. Свідок оглядав ще 6 обвинувачених підчас їх недуг, але про побої нічого не чув.

Обвинувачені Попадюк і Кирилюк зазначують, що лікарі оглядали їх у присутности поліційних аґентів та комісаря Білевича і тому вони не могли говорити лікареві про биття на поліції та показувати ран від побоїв.

Оборонець д-р Старосольський виголошує довшу річеву промову на умотивування свого спротиву у справі долучення зізнань обв. Качмарського до судових актів, підкреслюючи, що судова процедура може опиратись тільки на актах слідчого судді, а не на поліційних записках.

Після довгої наради трибунал прихилився до внеску спротиву д-ра Старосольського і приняв його.

Так говорить комісар Федунішин.

Комісар Федуніщин, на якого УВО начеб-то плянувало замах, зізнає, що перед замахом він повнив службу у слідчому відділі, провадив слідство у справі нападу УВО на почту при вул. Глибокій, і з зізнань Наорлевича довідався, що на нього пляновано замах з УВО. Після цього обв. Біда пізнав його і заявив, що це якраз на нього мав бути виконаний атентат та що він сам слідив за ком. Федунішином. Обв. Огородник слідив за Федунішином у маґістраті. Свідок показує одно число „Сурми", в якій є стаття про зловживання комісаря Федунішина супроти вязнів, членів УВО. Цю статтю мав писати Качмарський. Комісар Огроднік мав бути застрілений за те, що він арештував убивника Твердохліба, Ів. Пасіку.

Д-р Шухевич: Чому ви, пане комісар, не хотіли зізнавати перед слідчим суддею про плянований замах на вас, а зізнаєте аж сьогодні?

Свідок: Бо я ще не був приготований.

Д-р Шухевич: Прошу запротоколувати, що поліційні функціонарі зізнають у суді після приготувань.

Д-р Ганкевич: Ви, пане комісар, знали наперед, що Біда має виконати на вас замах і що він слідив за вами, отже чому ви його не арештували зараз? Ви чекали, аж він вас застрілить?

Ком. Федунішин: Так, я чекав на стріл.

Д-р Ганкевич: То з вас герой!

Ком. Федунішин (розводить руками): Щож? Трудно!

Оборонець д-р Лев Ганкевич ставить внесок звільнити свідка від обовязку урядової тайни, щоби він міг вияснити справу плянового замаху брата Біди на цього комісаря, але прокуратор відкидає цей внесок тому, що ця справа не обнята актом обвинувачення.

Д-р Сторосольський і д-р Шухевич ставлять внесок, щоби в такому разі обв. Біду й інших взагалі не судити за здогадний плянований замах на Федунішина.

Після наради трибунал відкинув усі внески оборонців.

Обв. Біда заявляє, що його покійний брат не мав виконати замаху на Федуніщина і не слідив за ним.

Сьогоднішня розправа була днем великої активности оборони і принесла оборонцям кілька сильних атутів у користь обвинувачених.

(„Діло").

Рода-Рода.

ГУСКА ІЗ ПІДВОЛОЧИСЬК.

Є такі дурні Віденці, що загодилися з розпадом старої великої Австро-Угорщини. Вони задоволені малесенькою решткою держави Австрією та „раді" з того, що нічого вже не чують про окружний суд у Травтенаві, про стільки оспорюваний Санджак і про Трентіно. Як воно все поза нами полишилося! Начеб ніколи й не було! А всеж таки було колись вічне „порозуміння" з Угорщиною (64.5 процент), що то в часописах давало стільки говорити про себе, так що далеко за кордоном ц. к. монархію не вважали вже державою, лише конкурсовою масою.

А мене зїдала туга за тим минулим, за тими ріжними гарними „в державній раді заступленими королівствами та країнами".

Та найбільше — не смійтеся! — сохну-вяну за Галичиною. Щото за пестрий твір був! Азійський караванний килим, повен примхуватих постатей, розпрістерся від збочей Карпат у Сарматію.

Трицять літ стояли там залогою відділи кінноти старої Австрії. Та які залоги: Тернопіль, Теребовля! Торезані а за ним Зененсторф описали це все — це життя між двором, коршмою, факторами та шляхтичами.

Я любив Галичину ще заки її побачив на очі, а пізніше ще більше.

Країна, де такий Естергазі, магнат і гузар, міг заложитися: він нині, в горяче літне полудне переїде впоперек столицею лише в одних купелевих, червоних штанцях, а решту одностроює — шнуровану атилю (блюзу) та лискучі чоботи — намалює собі на тілі.

Країна, де князь Карло Фуґер, рітмайстер, казав своїй шкадроні зробити батистові сорочки з попришиваними маншетами, бо він не терпів маґільниць...

Пропала країна, де шансонетки приділювано полкам де пан полковник приказував поручникові до двадцять чотирох годин заплатити довги. А поручник казав вибубнити поліціянтові: в четвертій годині має жидівська громада ставитися на ринку. При столі під голим небом сидів рахунковий підстаршина зі списом вірителів і виплачував до останнього сотика...

Країна де подавали гуску з Підволочиськ.

— Підволочиська були граничною залізничою стацією на шляху Львів-Москва. Хто після безконечної подорожі приїхав сюди, кидався у ґостинницю. Заставав на довгому столі розложені тарілки борщу, смачної паруючої зупи з зеленини — а суверенний старий послугач похожав із двояким квітками: червоними та зеленими.

— Чи пан бажають наше мале меню — за чотири корони — росіл і воловина — чи великий обід коштував 6.50, а спис страв виглядав так:

Росіл
Воловина
Печена гуска
Цібебенавфлявф.

Кожен вибирав собі великий обід, купував квіток.

Та ах: коли лише подали воловину, починалася невеличка перерва. Чоловік у службовій шапці зявлявся нараз у дверях, вимахував чималим дзвінком і викликав могутнім голосом:

— Крайня пора до київського, харківського, московського, катеринославського й одеського поїзду!

Народ зривався мерщій на ноги та біг стрімголов.

Таке ділялося день у день — богато літ, у найбільшому порядку — і ніколи, доки Габсбурґ володів у Підволочиськах, ніодно смертельникове око не бачило печеної гуски... а це тому, що той чоловік у службовій шапці у власній особі був і власником гостинниці на залізничому двірці.

Та раз — а він саме нині незвичайно голосно дзвонив і кричав — одного дня побачив господар на свій жах, що пятьох гостей сиділо собі спокійнісенько при столі. Підійшов до них, подзвонив і кричав:

— Крайня — уже крайня пора до поїзду...

— Нічого, — озвалися гості — принесіть но печену гуску! Бо ми не їдемо далі; остаємося тут. Ми ц. к. комісія зі Львова, маємо приказ переводити контролю на залізничих двірцях.

Австрійська Польща давала небесним силам усе широке поле діяльности. Щож зробив Бог у цьому випадку? Бог позволив, щоби все йшло своїм ходом. Зарядив, щоби впору зарізали гуску, яку, що правда мала зїсти родина власника гостинниці, та тепер, у хвилину страшного збентеження, подано її львівським урядовцям.

Колиж ненаситні урядовці зажадали тепер іще й леґуміни, господар не міг документами доказати, що слово „Цібебенавфлявф" узагалі не належало до меню. Це був підпис власника гостинниці. Він так називався.

Переклав М. Тр.

СЕЛЯНСТВО У БЕЛЬГІЇ.

—o—

Богато разів чули вже ми, що невеличка держава Бельгія є так добре уладжена, що неодна держава повинна би вчитися від неї. Тож не завадить дещо довідатися про цю взірцеву державву.

Бельгія є між Францією, Німеччиною і Голяндією на північному заході Европи. Вона є королівством, але в ній є ліпше ніж не в одній республиці. Нарід у Бельгії ділиться на дві части: Вальонців, які говорять по французьки, і на Флямандців, що говорять своєю рідною мовою, похожою дещо до німецької. Флямандців є міліон більше ніж Вальонців. По віросповіданні всі вони католики, а лише не богато є протестантів і жидів, і то по деяких містах. І ще чимсь ріжняться Вальонці від Флямандців. Вальонці в більшости робітники, бо їх країна повна всяких фабрик, а Флямандці по більшости селяни, бо жиють у країні, де є чимало доброї землі, а менше фабрик. Хоч Вальонці від Флямандців стільки ріжняться, то одні і другі є дуже пильні, тверезі, здібні і побожні. Лише що Вальонці менше живі і повільні і поверховні, а Флямандці поважні, точні, люблять і держаться своїх народніх звичаїв більше ніж усе інше.

Просвіта в Бельгії.

Просвіта, це перша народня вимога, коли нарід хоче поступати. Котрий нарід просвічений, тоді він буде краще розвиватися, йти за поступом культури, ніж інший. Найкраще показує нам це Бельгія. Бельгійці все старалися, щоби їх діти ходили до добрих шкіл.

В Бельгії нема нікого, що не знав би читати і писати. Але Бельгійці не задоволяються цим, лише кождий старається, як би то найбільше здобути знання, навчитися чогось. Тому то там є крім народніх шкіл іще дуже богато інших шкіл: хліборобських, огородничих, садівничих, виноградарських, бжолярських, торговельних, промислових і інших. Тут майже нема села, в якім не було би хліборобської школи. До хліборобської школи ходять селянські діти після укінчення народньої школи, щоби навчитися, як розумно вести господарство. Тож не треба й чудуватися, що з таких дітей виростуть вартісні і розумні селяни та що селянство там так іде за поступом.

Але і ці школи не вистарчають бельгійським селянам і вони стараються ще й інакше про поступ і просвіту. До того служать їм народні просвітні товариства. В Бельгії нема села, в якому не було би такого товариства. Передовсім є це товариства для сільських хлопців, у яких учаться і образуються, як їм стати гідними господарями, членами громади і держави, а таксамо з гарних і корисних занять учаться благородности і доброти. Такі самі товариства є і для дівчат, у яких із занять і науки привчаються як стати добрими господинями і взірцевими жінками та матерями. Є і товариства для матерей, де ні вчаться, як виховувати дітй та як взагалі мають працювати як добрі, взірцеві жінки. І старші селяни скупляються у просвітних товариствах, головно у громадській читальні та бібліотеці, а також на ріжних відчитах, де можуть навчитися чогось корисного.

Отже бельгійські селяни мають усе, що їм треба для їх освіти, тож можуть бути просвічені й розумні.

ПОДЯКА.

Я, нижче підписаний, член 81 відділу У.Н.С. у Куртіс Бей, Мд., складаю сердечну подяку урядови Союза за уділення мені допомоги в сумі 50 долярів з фонду допомогового.

Блажей Пашкевіч.

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

БОСТОН, МАСС. Тов. Дружина Кн. Данила, від. 238, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в слідуючу неділю, 13 липня, в гали Укр. Прав. Церкви, 136 Arlington St., зараз по відправі. Проситься прийти на сі збори, бо є много важних справ, як сиротинець, пласт і инше, дещо про звіт річного засідання гол. уряду У. Н. Союза. Всі члени повинні вирівнати свої вкладки. — Ст. Бойко, голова; Д. Сілінський, кас.; Н. Давискиба, секр.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОГРАФІЙ ЧЛЕНІВ І ВІДДІЛІВ ДО КАЛЄНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1931.

—o—

Календар У. Н. Союза, який розходиться у многих тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людий, повинен дати своє оголошення до календаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, заваживши, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона 34 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша і послідна сторона в части оголошень по $35.00. Хто хотівби в своїм оголошенню помістити також і фотографію чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то поносить кошт виготовлення такої кліші з фотографії, то значить, що його оголошення буде о стільки дорозше коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотографії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить находитися в редакції по день 30 серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безусловно не будуть друкуватися.

ФОТОГРАФІЇ БРАТСТВ І ТОВАРИСТВ. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які є при відділах У. Н. Союза (коли який кружок, співацьке товариство і т. п. не есть при відділі У. Н. Союза, таких після ухвали не будеться поміщувати у календари), хотілиб, аби їх фотографії були поміщені в календари на 1931 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 30. серпня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотографією чек або моні-ордер, виписаний на імя „Свободи" на суму $10.00. Сі гроші ужиється на покриття коштів виготовлення з фотографії друкарської кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотографії мусять бути добре опаковані.

Всі письма належить адресувати:

"SVOBODA"

81-83 GRAND ST., або P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

На ялинку.

— Володку, що ти дістав на ялинку? — Я дістав коника до гойдання і маленьку кругольню. — А що дістала твоя сестричка Оля? — Вона дістала мештики, ляльку і машину до шиття. — А мама? — Мама дістала перловий нашийник і новий капелюх. — А татко? — Мама випрасувала татові спод-

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ПОШУКУЄТЬСЯ ЛАЙНОТАЙПЕРА-ДРУКАРА,

мусить вміти складати на машині, крім звичайного складу також оголошення і всякі друкарські роботи. Платня після умови. Голоситися між 8. рано а 5. пополудни до:

АДМІНІСТРАЦІЯ СВОБОДИ,
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

УКРАЇНЕЦЬ-ХЛІБОРОБ, що приїхав тепер з Чехословаччини, пошукує роботи на українській чи якій иншій фармі. Умови винагороди й праці прошу подати на адресу: -62

„SVOBODA",
P. O. Box 346, Jersey City, N. J.
Хліборобови.

ХОЧУ КУПИТИ молочну або курячу фарму не дорошу як за $1,500, з дуже малою готівкою, або винайму. Збут яєць або молока мусить бути запевнений. Залучайте марку на відповідь. 160-1

MEAT & GROCERIES, A. B.,
126 Bedford Ave., Brooklyn, N. Y.

ПОШУКУЮ свого 17-літного сина, ростом 5½ фута, імя його Френк Цибрівський, мати Кароліна, брат Іван, сестра Ванна. Проситься членів У. Н. Союза і всіх, що читають Свободу, щоби дали позір по своїх місцевостях за згаданим хлопцем. Хто би знав про него, а дасть нам його адресу, дістане надгороду. Сину, вернися до дому сейчас, бо гинемо за тобою, коли тобі брак грошей, напиши, а ми тобі вишлемо. КАРОЛЬ ЦЕБРІВСЬКИЙ, 3 Loren St., Garfield, N. J. 158-60

НА ПРОДАЖ трифамілійний дім з найновішими урядженнями. Ціна дуже умiркована. Продається з причини відїзду до иншого стейту. Голоситись до властителя: 159-61

A. SCOLARI,
325 — 17th St., West New York, N. J.

ХТО З УКРАЇНЦІВ БАЖАВБИ

виїхати на свіже повітре та відпочати на свіжім воздусі на фармі, близько New London, Conn., що кождого дня можна викупатись і т. д. В мене можна дістати відповідне помешкання. Хто бажавби приїхати, прошу наперед голоситись: 149-

B. EVAFOVE,
COLCHESTER, CONN.

НОВА ПРОПОЗИЦІЯ СОРОЧОК — Не треба гроший ні знання. Комісове згори. Зразки даром. Madison Products, 562 Broadway, New York City.

ПРОДАЄ ДОМИ в місті НЮ ЙОРКУ і околиці
Українська Фірма
С. ФЕСОЛОВИЧА І М. КОБЗІСТОГО
EXCHANGE REALTY CO.,
41 East 7th St., New York City.
Tel. Orchard 9677. 16-

ЗАМІНЮЮ доми, фарми, лоти, гот елі, гараджі і взагалі ріжного рода бизнеси, на що Ви би тільки не хотіли, я все маю. Коли Ваша власність знаходиться не дальше як 200 миль від Филаделфії, так я Вас можу обслужити; не робить ріжниці чи то Пенсилвенія, Ню Джерзи чи Ню Йорк стейт. Подайте мені Ваші інформації і жадання в першому листі, а я до Вас зараз прибуду. 125—

WALTER KOSTETSKI,
Business and Real Estate Broker,
Roosevelt Bld., at Phila. City Line,
Langhorne, Pa.

СПРОДАМ В СТЕЙТІ НЮ ДЖЕРЗИ

ФАРМУ 130 АКРІВ, земля урожайна, на стейтовій дорозі, школа на фармі, близько місточка, гарний ліс, великий овочевий сад, засіяна і засаджена, фармерські забудовання і машинерія, 10 реґістрованих коров, 2 коні, кілька сот курей, за молоко около $210 місячно. Ціна $9,500, готівкою $4,000. Фарма та довгі літа в руках Американця, варта богато більше, велика нагода для купуючого.

ФАРМА 85 АКРІВ, земля урожайна, 1 блок від стейтової дороги, школа на фармі, близько місточка, ліс, овочевий сад, засіяна і засаджена, фармерські забудовання, дім 7 кімнат, машинерія, 6 дійних коров, 2 коні, 300 курей. Ціна $7,500, готівкою $3,500.

ФАРМА 8 АКРІВ, земля огородова, великий овочевий сад, 4 блоки до стації колійової, близько школи, 1 блок до місточка і шторів, дім 10 кімнат, нова барна і курники, знаряди, 2 корови, 1 кінь, 200 курей. Ціна $5,000, готівкою $2.500.

Хтоб хотів купити собі меньшу або більшу фарму, загосподаровану, при головних стейтових дорогах, близько шкіл і міст, недалеко Ню Йорку, нехай голоситься особисто або листовно до мене: C. R. PARKER, National Bank Building, Flemington, N. J., або по інформації до: KRYGIER, 570 Manhattan Ave., Brooklyn, N. Y. 158-

ТЕАТРАЛЬНІ ШТУЧКИ ДЛЯ ДІТОЧОГО ТЕАТРУ,

які можна набути у книгарні Свободи.

- ЗУСТРІЧ. Новорічна песа-казка на 2 дії. В. Королів-Старий ....15 ц.
- ТАРАС У ДЯКА, сценічна картина в 2. діях із життя Т. Шевченка. Іванна Блажкевич .....15 ц.
- СТРІЧА У ЛІСІ, сценічна картина в одній дії. Леся Верховинка....16 ц.
- ДІД-МОРОЗ, фантастична дитяча казка-песа на 3 дії з співами й танцями. Мик. Шугаєвський ..25 ц.
- СОН МІСЯЧНОЇ НОЧИ, пластова гра в 5 діях. Ярослав Вільшенко ....25 ц.
- ТАРАС ПАСТУШОК, сценічний образок у двох діях ....15 ц.
- ЧАРІВНИЙ КАМІНЕЦЬ, песа-казка для дітий в 3-ох діях. В. Королів-Старий ....15 ц.
- САМОТНИЙ У ЛІСІ, песа на одну дію. Е. А. Чебишева-Дмитрова ....10 ц.
- ЧЕРВОНА ШАПОЧКА, драмована казка в 2-ох діях. Я. Вільченко ....20 ц.
- ЗОЛОТИЙ ЧЕРЕВИЧОК, песа-казка для дітий у 6-ох картинах. Галина Орлівна ....15 ц.
- ПРОГУЛЬКА, комедійка на одну дію. Ст. Чубатівна ....15 ц.
- МАЛИЙ ТАРАС, діточа песа на 3 дії. В. Шопінський ....20 ц.
- ПРИ ВАТРІ, сценічна картина в одній відслоні. Фр. Вольф ....10 ц.
- ПІДКЛАДЕНЬ, песа-казка на 2 дії. В. Королів-Старий ....15 ц.
- СВЯТО ВЕСНИ, сценічний образок на дві дії зі співами та хороводами. Василь Софронів ..25 ц.
- РИЦАР І ЛЕСЬ, сценічна картина для дітей, з піснями. Роман Завадович ....15 ц.
- ЗАЧАРОВАНИЙ КАЛІФ, драмована казка в 5 діях. Павло Бендорф ....10 ц.

Повисші книжочки можна одержати в книгарні Свободи. Замовлення будемо висилати тільки по одержанню належитости. Не будеться звертати уваги на такі замовлення, які прийдуть без грошей.

"SVOBODA"
P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

DO YOU KNOW WHY - - These Pests Infest All Our Movies?

Drawn for this paper By Fisher

